

пераклады

пераклады

Хорхе Луіс Борхес

...Адным глытком пазбыцца сваёй долі:
быць назаўжды, але ня жыць ніколі...

Галасы памерлых

Чатырнаццаціскладовыя вершы

У мой горад з дварамі, бы глякі, угнутымі,
дзе прарэзываюць мілі імклівыя вуліцы,
дзе заходнымі німбамі ўквечаны ростані,
дзе кварталы з блакіту нябеснага зроблены,

у мой горад, адкрыты вакольнае роўнядзі,
я вярнуўся з краінаў ранейшага Захаду
і вярнуў сабе зноўку съятло пабудоў яго
і зіхценыне нядрэмных кавярняў нязгаснае,

аб кахраныні на ўскрайках ягоных даведаўся,
і псьальмамі съякала душа надвячоркамі,
і ўхваліў я прынятую

звычкай адлюдненасць,
і пунсовое пампы кавалак у дворыку,

Пераклад
з іспанскай –
Макса ШчурA.

я купаньні нядзельныя й вулічкі вымавіў,
і агромністы мур, ценем раю раскеплены,
лёс, што сочыць на краі ляза насыцярожана,
ноч, бы моцнае горкае матэ, духмянью,

я прадчуў гучны голас ягонага берагу,
якім робіцца места няпэўнаю выспаю
сярод мора, што вабіць прыгодамі ўскрайны,
у нейкія пляжы іх ператвараючы.

Гэтак жменю сэнтаво вяртаю я Госпаду
з атрыманага мной капиталу бясконцага.

Дождж

Знадворку дробны дождж імжой западаў,
зрабіўшы раптам съветлым ціхі вечар.
Імжыць, імжэў. Бо дождж ёсьць, пэўна, нечым,
што адбываецца ў мінульым і сапраўдным.

Дождж здольны шэптам нагадаць уладным
кожнаму з нас, пачуты вухам нечым,
той момант, калі нас з колерам вечным
ружы й крыві лёс сутыкнуў спагадны.

Дождж, чые сълёзы асьляпляюць вокны,
радуе пахам вінаграду, мокры
ципер няісны дворык у прадмесці,

такім далёкім. Вечаровае надвор'е
мой слых бацькоўскім голасам агортвае:
ён тут, паблізу, недасяжны съмерці.

Прабуджэнне

Свяতло ўвайшло: час зацугляць нязграбнасць,
пакінуць сны і ў сон вярнуцца ўсіхні:
рэчы знаходзяць зноў прытулак іхні,
дзе мы іх зноў знаходзім, у сапраўднасць

з учора мкнуць магутныя струмені:
стагоддзі птаскіх і людскіх міграцый,
натоўпы, змолатыя сталльлю, звадкі нацый,
памяць аб Рыме і аб Карфагене,

і меней гераічная гісторыя:
 мой голас, баязьлівасьць, зънешнасьць, лёс.
 О, каб мой новы золак, съмерць, прынёс
 мне новы час без напаміну, хто я,
 як маё ймя, і кім ці чым я быў!
 Каб хоць у ёй я забыцьцё здабыў!

Загадкі

Я, той хто зараз верш складае гэты,
 зраблюся заўтра мерцьвяком, загадкай, ценем,
 насельнікам заглыбленага ў цемені
 съвету бяз зараз, потым і дагэтуль,

съцьвяджае містыка. Хаця лічу сябе я
 нявартым Пекла альбо вечнай Славы —
 хто ведае. Наш час людскі — рухавы,
 як шэраг формаў зъменлівых Пратэя.

Замкнёны лабірынт альбо зіхценыне
 съляпучae — што мне наканавана,
 калі мне съмерць адкрые заканчэныне
 мне ўсё яшчэ цікавага рамана?

Адным глытком пазбыцца сваёй долі:
 быць назаўжды, але ня жыць ніколі.

Імгненіне

Дзе зараз зъмест стагоддзяў, дзе татары,
 што поўны шабляў сон супольна сънілі,
 і дзе муры, што з іхняй ласкі зъніклі,
 дзе Дрэва, дзе Адам, дзе крыж съятарны?

Адно самотнае цяпер. Час — успамін;
 прычыннасьць — штука звыклага абдурваць
 гадзінніка. Як год, калі падумаць,
 так і гісторыя, для нас — нябыт адзін.

Між золкам і сутоньнем незылічона
 агоніяў, агнёў, турботаў. З часам
 зъмяняецца аблічча, што сам-насам
 бачыць сябе ў люстэрку ночы чорным.

Няўлоўны вокаміг, вечнае Сёньня:
няма больш Раю ў нас, ані Прадоньня.

1964

I

Съвет болей не дзівосны. Як малога
цябе пакінулі. Дзяліць ня будзе з кім
сады й зіхоткі месяц, у якім
люструющца абрывы дня былога —

крышталь самоты, сонца ўсіх агоній.
Бывайце, рукі, скроні, како сіла
крыві й любові да сябе туліла.
Вам — успамін, мне — дзён пустыя гоні.

Мы ўсе губляем (паўтараеш марна)
тое, што нельга назаўжды прысвоіць,
адылі мужным быць занадта мала,
каб забыцьця ўсе спосабы асвоіць,

тamu гітары гук і ружы знак
цябе пакласыці здольныя няўзнак.

II

Я больш ня буду шчасны. Што з таго,
урэшце, съвет — ня толькі шчасьце й гора;
любое ўмгненьне — больш глыбокае за мора,
больш разнастайнае. Колькі жыцьця таго,

гадзіны хоць і доўгія, адлі
нас съмерць-страла высочвае цярпліва,
гэтае мора мораў, дзіваў дзіва,
што нас збаўляе сонца і зямлі

й любові. Шчасьце, што калісьці
ты мне дала, цяпер забрала, дый па ўсім.
Хто быў ўсім, той мусіць стаць нічым.

Мне ж радасыць смутку й звычка засталіся:
інстынкт, што зноў і зноў мяне прыводзіць
на ганак дому нашага, на Поўдзень.

Сон

Калі ёсьць сон, як кажуць, перадышка,
для стомленага разуму адхланьне,
адкуль тады бярэцца адчувањне,
што нас абраавалі, пабудзіўшы?

Чаму ўставаць так сумна? Дзень збаўляе
нас здольнасці няўцямнай, непаўторнай,
такой інтymнай, што адзіна ў зморнай
дрымоце яна нам сябе зъяўляе.

Сны могуць цымняным быць адлюстраваньнем
багацьца, назапашанага ценем,
пазачасовым съветам безыменным,
у люстрах нашых дзён дэфармаваным.

Кім будзеш ты ў спрадвечным царстве сонным
сёньня ўначы, па-за глухім муром ягоным?

Мора

Яшчэ раней, чым час сваю пячатку
пачаў уціскаць у манеты дзён,
да міфаў і багоў, што выткаў сон
(альбо кашмар), заўсёды, ад пячатку

было яно. Хто? Мора. Адкажыце,
хто той адзіны й безаблічны зьевер,
што рупіцца збурыць зямную цьвердзь,
хто — бездань, невядомасць, звязанье, вецер?

Заўсёды, калі ты глядзіш на мора,
бачыш яго ізноў упершыню,
з тым зъдзівам, што ўзбуджае съпей агню,
стыхі, месяц, гожы надвячорак.

Хто гэта — мора? А хто — я? Адказ
я спраўдзіць пасля съмерці мецьму час.

БУЭНАС АЙРЭС (2)

А зараз гэты горад — быццам мапа
ранейшых прыніжэнняў і няўдачаў;

з гэтых дзьвярэй я ўсе заходы бачыў,
ля помніку — чакаў кагосьці марна.

Забыты дзень і дзень непрадказальны,
учора й сёньня, тут далі мне жыцца
з падзеямі ўсіх іншых людскіх жыццяў,
і крокам сплесьці ўласнага блуканья.

I тут чакае папяловы вечар
плён, што яму завінавацілася раніца.
Тут цень мой лёгкі іншым ценем станецца:
агромністым, бясформным, шчыльным, вечным.

Нас паяднала не любоў, а боязь:
каханьнем я б назваў такую повязь.

Сыну

Ты мёртвымі спароджаны, ня мной,
а майм бацькам, дзедам, іх бацькамі;
распачалі Адам, Авель і Каін
шэраг каханьняў раніцай адной,

у часе так далёкаю ад нас,
што стацца міфам за той час пасъпела,
але перадалася ў соках цела
ў цяпер, у запачацця твойго час.

Я чую мноства іх. Я ёсьць яны,
і ты ёсьць імі, намі, а таксама
сыны твае й чырвонага Адама
мінулыя і прышлые сыны

ёсьць мною. Палягае наша вечнасьць
у часе, у мінучых, крохкіх рэчах.

New England, 1967

Зъмянілі выгляд формы майго сна,
з касымі стрэхамі чырвонымі зыліліся,
сталіся бронзай вытанчанай лісьця,
пяшчотным дымам восеніскага дня.

Нібы ў стварэння сёмы дзень, зямля
тут урадлівая. У прыщемках гібее

рэха вайны і Бібліі, слабенькі
водгук чагосьці, чаго ўжо амаль няма.

У хуткім часе, кажуць, пойдзе сънег.
Амерыка паўсюль, на кожным рогу,
але я чую ў ночы ціхім кроку
сёньня маруднага і ўчора хуткі бег.

Буэнас Айрэс, я хаджу й дагэтуль
па вуліцах тваіх бяз часу й мэты.

Джэймс Джойс

Адзіны дзень людзкі ахоплівае суму
ўсіх дзён быцьця — і першых з іх, той цымяны,
калі Стваральнік жудасны й няўцямны
прадбачыў нашы дні і нашу згубу,

і дзень апошні, калі рушыць да вытокаў
Вечных паўсяндная рака зямнога часу,
калі цяперашняе й будучае згаснуць
бы ўчора — ў вашым, сёньня — ў маім зроку.

Між раніцай і ноччу працякае
гісторыя сусьвету. З цемрай звыклы,
я бачу Карфаген навечна зыніклы,
Славу і Пекла, заблукалага гэбрая.

Хай Бог адвагай нас і радасьцю адорыць,
каб пік гэтага дня пераадолець.

Рэчы

Манеты, кій, ключ, да яго брэлок,
нядайнія забытая нататкі,
што не кране ўжо рэшта дзён астатніх,
карты, камод, паддатлівы замок,

кніга, і ў кнізе — надвячорку помнік,
прымятая фіялка, мабыць, нечы
мёртвы ўспамін пра момант векапомны,
што ў колер увабрала дауні вечар,

нібы люстэрка. Колькі рэчаў побач —
кубак, парог, атлас, піла, шрубы —

нам служаць, як маўклівыя рабы,
съляпныя, што заўжды чамусыці поруч!

Яны перасягнуць нас у трываньні,
ня зьведаўшы аб нашым існаваньні.

Я

Нябачныя намогі сэрца, чэррап,
шляхоў крывавых лабірынт глыбінны,
Пратэя-сна тунелі-каляіны,
патыліца, шкілет, вантробаў чэррань,

гэта ўсё — я. Таксама, нейкім цудам,
я — памяць шаблі, згадка аб самотным
зіхценыні сонца на шляху закотным —
пыл залаты, разъвеяны ў нікуды.

Я — той, хто караблі праводзіць зрокам
у порце; колькі кніг, таксама колькі
выяў, ад часу стомленых — і толькі;
той, хто зайдросыціць неўміручым продкам.

Дзіўна быць тым, хто спалучае слова
у пакоі гэтай даўняй пабудовы.

All Our Yesterdays

Кamu з усіх тых, кім я быў аднойчы,
мінуўшчына належная? Хлапчыне
з Жэневы, што нашрайбаў у лаціне
колькі гекзаметраў, што зьнішчыў час забойчы?

Дзіцяці, які ў бацькавай кватэры
шукаў між процьмы кніг абрыйсы мапы
й гнуткія выгіны хрыбтоў, мяккія лапы
ўзънёслых істотаў, тыгра і пантэр?

Альбо таму, хто ў цішыні каплічнай,
дзе чалавек сыходзіў незваротна,
жывога твар пацалаваў пяшчотна,
а потым зноў — нябожчыка аблічча?

Я — тыя, каго больш няма й ня будзе.
Сёння ўначы я — ўсе гэтая людзі.

Мае кнігі

Мае кнігі (што ня ведаюць аб майм існаваньні)
Ёсьць такой жа часткай мяне, як мой твар
З сівымі скронямі ды шэрымі вачыма,
Які я ў люстрах выглядаю марна
Й абмацаю запалаю далоньню.
Не бяз пэўнае тут зразумелай прыкрасыці
Я думаю, што ўсе істотныя словаи,
Якімі выказаны я, знаходзяцца не на маіх
старонках,
А на чужых, што пра мяне ня маюць уяўленьня.
Ды гэтак лепш. Памерлых галасы
Заўсёды будуць вымаўляць мяне.

з гутаркі прафесара Уіліса Барнстона з Хорхе Луісам Борхесам

— ...для мяне Вашыя апошнія вершы ёсьць надзвычайна ўражлівай прамовай разуму і пакуты.

Борхес: Можа й так. Аб гэтым я не задумваўся. Гэта ўсяго толькі практикаваньні. Акрамя таго, паколькі часам я пачуваю сябе самотным альбо сумую па радзіме, гэтыя вершы ёсьць спробамі зноў апынуцца ў Буэнас-Айрэсе альбо ўцячы ад рэчаіснасці. Я іх задумваў толькі, каб напоўніць новую кнігу, над якой я якраз працую. Але спадзяўмася, што Вы маецце рацыю.

— Тоё, як Вы апінаецца перад лістэркам альбо занатоўваеце ў сваіх вершах сны, тое, як дакладна Вы адчыняеце пафас, здаеца мне якасцю, якая бракуе сучаснай пазэй. Гэта добра, што Вы не пераацэнъваеце свае апошнія вершы, але не забывайтесь, што Вы можаце ўсім памыляцца ў сваім меркаваньні.

Борхес: Але я спадзяюся, што памыляюся! Ня маю нічога супраць, каб Вы пераканалі мяне ў гэтым. Чаму я павінен мець рацыю? Навошта мне настойваць на тым, што я пішу вельмі дрэнна?

— Звычайна, яничэ да таго як Вы напішаце верш, ці ёсьць ён ужсо схаваным у Вашай думцы? Альбо ён ёсьць актам спазнання нейкай звычайнай рэчы, гэтак-сама як калі Вы раптам усъведамляеце, што любіце свайго бацьку ці сваю маці? Вы знаходзіце верш, ці верш знаходзіць Вас?

Борхес: Я б сказаў, што верш знаходзіць мяне, а яничэ больш так адбываецца ў выпадку кароткага апавяданьня. Тады я проста ім апантаны. Я мушу збавіцца ад яго тым, што напішу апавяданьне на паперы. Іншага спосабу, як пазбавіцца гэтай апантанасці, не існуе, бо іначай яна застанецца ўва мне.

— Вы кажаце, што Вашыя вершы ёсьць толькі практикаваннямі, але практикаваннямі ў чым?

Борхес: Мяркую, што ў мове. У іспанскай мове, у паэтычнай мілагучнасці, таксама ў рыфме. А паколькі я ня надта здатны рыфмоўшчык, дык імкнуся давесцьці гэта крыху далей...”

(“Чыкаго Рэвю”, 1980)